

יצחק ערן 2006 - 1917

יצחק ערן היה מראשוני מודיעין השדה - המודיעין הקרבי בתחום תיקי הכפרים, צילום הקרקע וצילום ממוסטים קלים. הוא החל את דרכו בקורס מפקדי מחלקות בג'וערה ב-1941, והמשיך בקורס סיירים בפיקודו של זרובבל ארבל (צ'ופאף), שבו למד את נושא הסיירות והכנת תיקי הכפרים. אחר כך עסק עד 1946 בהדרכה ובאימון של סיירים להכנת תיקי כפרים. תיקי כפרים אלו והחניכים שבקורס הניחו את התשתית לעבודת המודיעין בהמשך.

יצחק פעל בחי"ש תל אביב, בהפעלת הסיירים באיסוף מודיעין על יעדים, ובהם מסגד חסן בק, באמצעות תצפיות וצילומי יעדים במצלמת ה'לייקה' שלו, שקנה בהיותו צלם חובב. עוד הוא פעל באזורים אחרים בהכנת תיקי כפרים לקראת פעילות אפטרית באמצעות סיורים וצילומי קרקע במצלמה הלייקה, ומהם הכין רציפים של תמונות ולראשונה גם באמצעות צילום אוויר ממוסס קל. את צילומי האוויר החל יצחק ב-1946 באמצעות שכירת מוטוס קל מחברת 'אווירון' שבבעלות הסוכנות, שהציעה בין השאר טיסות כיף בשמי הארץ.

הוא היה טס עם אישה כזוג צעיר בטיסת כיף, והאישה הייתה מסתירה את מצלמת הלייקה בתיקה ובעת הטיסה היה יצחק מצלם כפרים ערביים וגם מקומות יהודיים, למקרה שייתפסו. יצחק השתתף בקורס צלמי האוויר הראשון ב'הגנה' ובו שלב תאורטי מורכב, שלאחר ביצועו כמה פעמים למדו החניכים את התזמון הנכון בהפעלת המצלמה. החניך היה יושב בכיסא שעמד על שולחן, ועל הרצפה הייתה מונחת קופסת גפרורים קטורה לחוט. המדריך היה מושך את הקופסה וברגע שחצתה פס מסומן בגיר על הרצפה, היה על הצלם לצלם.

ערן סיפר כי צילומי האוויר לא חסכו ולא שינו את הצורך בתצפיות ובהכנת תרשימים פרספקטיביים וצילומי הקרקע, אך הם צמצמו מאוד את הסיורים הרגליים לתוך הכפרים וגילו כל מה שהיה "בשטח מת" מתצפית קרקעית, ובזאת היה השינוי הגדול.

אחר כך שימש כקמ"ן 'אלכסנדרוני' וכקמ"ן חטיבה 8. בתום מלחמת העצמאות מילא במודיעין הקרבי כמה תפקידים, ובהם קמ"ן פיקוד הדרום בשנים 1955-1958. יצחק כתב ספר על הסיירות ב'הגנה' ובצה"ל והקדיש אותו בין היתר לבנו סרן גדי הי"ד שנפל בלבנון. נפטר בינואר 2006.

ג'מקה גנדלר

יהושע חלמיש 2005 - 1923

יהושע חלמר נולד בתל אביב ב-23 באפריל 1923 והחליף את שמו לחלמיש בשנת 1949.

נעוריו עברו עליו בשכונת מונטיפיורי, ובשנת 1943 התגייס לארגון 'ההגנה'. כיוון שידע ערבית שימש יהושע בתפקיד שנקרא אז באנגלית escort (מלווה), ועיקרו ליווי התושבים שהורשו לצאת מהמושבה 'שורונה' לשם הדרכת הערבים שעיבדו את אדמותיהם.

לאחר הכרזת האר"ם על הקמת מדינת ישראל גויס יהושע לשי" - שירות

הידעיות של ארגון 'ההגנה', ובבונקר תת-קרקעי שלידי מקווה ישראל, ש-כונה 'ברז', החל לצוות לשיחות הטלפון שנערכו מיפו למפקדה הערבית בעיר רמלה. אחת השיחות החשובות שקלט יהושע ב'ברז' הייתה השיחה שבה נמסר לנצורים ביפו מן המפקדה ברמלה כי התגברות של צבא ההצלה הערבי, בפיקודו של נג'ם א-דין, בדרך אליהם. המידע הועבר ל'הגנה', והיא שקלה לפגוע בכוח בדרכו ליפו, אך בסופו של דבר החליטה להימנע מכך כדי שלא להתעמת עם הבריטים.

לאחר כיבוש יפו הועבר יהושע לזמן מה לשמש מתרגם חומר שלל שנתפס ביפו, ואחר כך הועבר ליחידת ההאזנה האלקטרונית שהייתה אז ב'בית האדום' ברחוב הירקון. עם הקמת צה"ל נהפכה היחידה ל'מודיעין 2', ועם כל המשתרשים בה נעשה יהושע לחייל בצה"ל.

המחסור ביודעי ערבית בחיל המודיעין גרם לתחרות בין היחידות, שנוקו ליודעי השפה, וכך מצא עצמו יהושע כעבור שנה וחצי ביחידה אחרת, 'מודיעין 5', שתפקידה היה לאסוף מידע מהעיתונות, מהרדיו ומהטלוויזיה של

העולם הערבי. כעבור זמן קצר נהיה יהושע למפקד היחידה. שנים אחר כך נודעה יחידה זו בשמה 'חצב'. בשנת 1951, לאחר שסיים קורס קצינים, מונה למפקד בסיס קת"ם (לימים 504) בירושלים.

בשירותו בחיל המודיעין חיבר יהושע את "המילון למונחי צבא ערביים", שיצא לאור באוקטובר 1953. למרות המשימות הרבות והמרתקות שמילא במהלך שירותו הצבאי, שחלקן היה כרוך גם בסכנות לא מבוטלות, ראה דווקא בחיבור זה את גולת הכותרת של שירותו במודיעין.

בשירות המילואים עסק יהושע גם בהוראת השפה הערבית ב'אולפן לערבית' של חיל המודיעין. יהושע ראה בהכשרת דוברי ערבית את ייעודו בחיים.

בתום שירותו הצבאי ביוני 1955 החליף יהושע לזמן מה את הכתב לעניינים ערביים בעיתון 'למרחב', וביוני 1956 החל לעבוד ככתב לעניינים ערביים בעיתון 'דיעות אחרונות', עד שפרש לגמלאות בסוף אפריל 1988.

בשנת 1971, במקביל לעבודתו העיתונאית, החל יהושע ללמד במחלקה לערבית באוניברסיטת בר-אילן, 30 שנה עד לפרישתו בשנת 2001.

נוסף על היותו מרצה מוכשר ומוחונן היה יהושע גם מתרגם. הספר החשוב ביותר שתרגם מערבית לעברית הוא 'זיכרונות עבדאללה אל-תל', שיצא לאור במרס 1960. הספר, בן למעלה מ-400 עמודים, סוקר בין השאר את המגעים החשאיים בין נציגי ישראל למלך עבדאללה. ספר מפורסם נוסף שתרגם יהושע היה הרומן "אני אחיה" ("אנא אחיא") מאת הסופרת הלבנונית לילא בעלבכי. השאיר אישה, בת טלי, אשר שירתה אף היא ביחידת "חצב" ונכדים.

ד"ר אלי שלוסברג